

Er is gratie, Gerbrand

door

J. W. Ooms

In lang vervlogen dagen werd in de stille boerenbuurten van de Alblasserwaard nog recht en strak geleefd naar de ordinantiën die van Boven zijn gegeven. Lochtzinnigheid kwam in dit lage polderland niet voor. Waar men ook keek, overal zag men weteringen, boezems en sloten en het turen in het vijandige water kweekte een barzware godsdienstigheid, die meer angst dan blijdschap verwekte.

In die tijd ging er een grote roep uit over een klompenmaker, die de gave had ontvangen om God te dienen door de mensen te stichten, gelijk gezegd werd. Die klompenmaker trad op in de gezelschappen van het ernstige volk en wees op de verdorven aard van het menselijk geslacht en inzonderheid op de goddeloosheid van de lochte dominé's, die de zwarte hoge hoed hadden durven afzweren. Het stond vast, dat het eindoordeel met grote gewisheid naderde, verkondigde de klompenmaker nadrukkelijk. De profeten uit de grijze oudheid hadden het reeds mogen aanzeggen en hijzelve was begenadigd om de tekenen der tijden te zien.

De klompenmaker leerde, dat de verlorenen van Godswege worden getekend met het ijkmerk der onvolmaaktheid. Als exempel noemde hij Arend Nieuwland, een bultenaar en mank-loper, een onte spotter en vertrapper van Gods geboden tevens. Dat manspersoon was getekend door een bult en een horrelvoet. Er was

voor hem geen soulaas weggelegd, verklaarde de klompenmaker. God is rechtvaardig en laat de zonden niet ongestraft. Dit gezegd hebbende, bad hij gewoonlijk in presentie van zijn volgelingen of God zijn schaapjes wilde behoeden voor uitbrekende zonden, opdat ze gevrijwaard zouden blijven voor het verschrikkelijke merkteken van satanas.

De verlorenen worden getekend, — dit was het hoofdthema van de preken, die de klompenmaker in de contreijen van de lage Waard liet horen.

De verlorenen worden getekend..... daar dacht in die dagen Janus Huysman ook vaak over. En dan liet hij zijn machtige verweerde boerenkop op zijn brede borst zinken, want het barre oordeel was over zijn huis gekomen. Zijn jongste zoon droeg het merkteken van Gods verbolgenheid over de zonden.

In een nazomer was Gerbrand Huysman, negentien jaar oud zijnde, plotseling in een zware ziekte gevallen. De dokter was aanvankelijk van mening geweest, dat het spoedig sterven zou worden. De lerende klompenmaker, door de vader erbij gehaald, had alleen maar weten te zeggen, dat het leven kortstondig is gelijk het gras en dat na het sterven het oordeel volgt.

Maar Gerbrand stierf nog niet. Twee jaar lang lag hij in een witgeschilderd tentje, hij lag in die kleine witte cel de iziglange dagen te tellen en in vele barre doorwaakte nachten streed hij tegen het ongerief, dat voortvrat in zijn vermagerd lichaam.

En langzaam groeide hij krom tot een gedrochtelijk mens. De lerende klompenmaker had medelijden met de jonge kerel, doch hij meende, dat hij zijn harde plicht moest doen en zei dus, dat verlorenen worden getekend, uiterlijk zowel als innerlijk.

— En is er voor mij dan heel geen gratie? vroeg Gerbrand met een stem, waar een radeloze angst in opsteigerde.

De klompenmaker kon geen hoop geven, hij zei voor de tweede keer:

— De verlorenen worden getekend.....

Het werd een gruwelijk lijden voor de boerenzoon. Het oordeel

was over hem uitgesproken en bidden hielp dus niet meer. Had hij dan zwaarder gezondigd dan anderen?

— Vader, vroeg hij op een keer, heeft de klompenmaker in alle dingen gelijk?

Janus Huysman knikte.

— Ja jonk, Pier Breedveld heeft singuliere gaven gekregen.

— Maar datgene wat hij zegt over getekenden, is dat ook waar? Janus Huysman keek naar de grond, hij durfde geen antwoord te geven.

— Jonk, zei hij tenleste met toegenepen keel, praat er met Pier eigens over en vraag het niet aan mij.....

Daarop verliet hij dravelings het tentje, het was een vlucht voor de waarheid van Pier Breedveld.

Nadien vroeg Janus Huysman zich dikwijls af, waarom zijn jongste zoon een getekende was. Gerbrand had zich altoos een meegaande eerlijke jongen getoond en nimmer had hij zich aan ergerlijk wangedrag schuldig gemaakt. En toch was hij getekend... Zou er dan toch diep in het hart van zijn jonk een schrikkelijke zonde welig tieren en als straf voor die verdoken zonde zijn lichaam misvormd zijn geworden? Janus kon dat niet geloven. Maar de klompenmaker, ernaar gevraagd, antwoordde driest:

— Janus, man, de tekenen liegen niet.....

De tekenen liegen niet..... Maar Janus Huysman dacht in die dagen vaak aan het woord uit het Boek, dat zegt, dat God de zonden bezoekt aan de kinderen, tot in het derde en vierde geslacht.

Als Gerbrand geen grove zonden had begaan, waarom werd hij dan gestraft met een baarlijke ziekte en een afzichtelijke misvorming?

Toen begon Janus Huysman te wroeten in zijn eigen levensbestek. Vierendertig jaar geleden had hij een ding bestoken, dat het daglicht niet kon zien. Er heeft toen geen haan naar zijn zonden gekraaid, het kostte hem alleen bitterveel geld. In die tijd diende

er een stoepmeid bij hem, een vrank diertje met onstuimig bloed. Janus was toen vier jaar getrouwd en hij wist opperbest, dat bedrivers van overspel een gruwel zijn in Gods ogen. Toch was hij in de zonde gevallen. Daarna had hij de stoepmeid weggestuurd met een beurs vol zilvergeld, teneinde het vinnige duifje het zwijgen op te leggen. Maar later kwam de vader van het hupse vliedertje met de mallotige vraag, hoe het moest met het kleine schrettertje, dat geboren was. Dat had Janus Huysman nogmaals een bom geld gekost; er waren duizenden mee gemoeid geweest, want de vader van Marie bleek niet gauw tevreden gesteld te zijn. De zonde was dus met geld gesmoord; zelfs de vrouw van Janus is er onkundig van gebleven en de boer werd algemeen geacht als een oppassend manmens van het rechtschapen slag.

De klompenmaker had gezegd, dat de verlorenen getekend zijn. Hij had er bovendien wijsgerig aan toegevoegd: — De getekenden zijn verloren.

Gerbrand lag krom van lijf in het witte tentje. Had hij zó zwaar gezondigd, dat God hem reeds aan deze zijde van het graf zwaar kwam te straffen? Janus Huysman wilde dit niet aanvaarden. Maar hij werd onrustig als hij dacht aan het gebod, dat zegt, dat de Almachtige de zonden bezoekt aan de kinderen.

Lag zijn jongste zoon misvormd en smartelijk weg te teren terwille van het kwaad, dat de vader meer dan dertig jaar geleden had bedreven?

Janus Huysman durfde ten ende niet meer aan het bed van zijn zoon te komen. Hij was bang, dat Gerbrand weer zou gaan praten over de woorden van de lerende klompenmaker.

En Gerbrand, die vervreten werd van ziekte en onrust, bezwoer Pier Breedveld om toch mildere woorden te spreken. Maar de klompenmaker zei:

— Ik en mag niet tegen het betere weten in spreken, Gerbrand.

Toen leefde de zieke dagenlang in een tempeest van bittere angst over het komende oordeel.

Het was halen en brengen met Gerbrand Huysman, maar iedereen begreep, dat het jonk nooit meer geheel en al zou genezen. En al zou de ziekte wijken, de misvorming zou blijven.

In een lange, gloriërende zomer scheen er toch beterschap voor Gerbrand te zijn weggelegd. De koorts week, hij ging er beter uitzien en zijn gewicht nam toe. Het scheen ook, dat hij zich verzoend had met de bittere wetenschap, dat hij een getekende en verlorene was. Hij bad niet meer om vergeving van zijn zonden want dat hielp toch niet. Als de klompenmaker op bezoek kwam, luisterde Gerbrand rustig naar diens woorden; hij smeekte niet om een milder oordeel, zoals in 't begin.

In deze zomer ontdekte hij, hoeveel hij wel hield van het geluid. Ontroerd kon hij luisteren naar de zang van een roetzwarte gieteling, die bij de witte tent uitbundig en verrassend zat te fluiten, iedere dag. Gerbrand kreeg liefde voor de muziek en hij wilde, dat hij een of ander instrument kon bespelen. Hij las in een oud boek, een ingebonden jaargang van een tijdschrift, iets over een ocarina en daar begon toen zijn verlangen naar uit te gaan.

Hij vroeg er zijn vader naar, maar Janus Huysman zei, nooit van zo'n dier te hebben gehoord.

— Maar vader, 't is geen dier, het is een fluit! Zo'n fluit heeft de vorm van een vogellichaam en bezit negen toongaatjes.

— Mogelijk, Gerbrand. Maar ik schat, dat Christenmensen niet op zo'n rare fluit speulen. Vraag er wijders de klompenmaker maar eens naar, want die is bar geleerd in alle dingen.

Dat deed Gerbrand; Pier Breedveld luisterde aandachtig en stak ten ende bezwerend de hand omhoog.

— Met een orgel kan men Gode lof brengen, maar niet met een ocarina, Gerbrand, was zijn bescheid. — Ocarina's zijn vervloekte waereldse speuldingen.

— Ik wou er graag een hebben. 't Zou de tijd zo aangenaam korten, als ik liedjes kon fluiten.....

— Dat docht ik wel, zei de klompenmaker hoofdschuddend. — Satanas heeft jou te pakken. Jij bent getekend, Gerbrand Huysman!

In jou is het onderscheid tussen goed en kwaad gans teloor gegaan.

Gerbrand zei niets meer, maar zijn verlangen naar een ocarina bleef bestaan en groeide zelfs uit tot een ongekende hunkering.

In dezelfde zomer kwam zijn nicht Maaïke uit Hoornaar een dagje op bezoek. Maaïke was een frullie van twintig jaar. Ze had heel niet het lompe en grove van de meeste boerenmeiden uit de streek. Vrijgrage jongkerels beweerden, dat het een hooghartig schepseltje was, omdat ze allenig maar met een soortement heer zou willen aankoppelen om te parenteren. Ze zeiden dat, omdat ze eigens een blauwtje bij het vriendelijke meidje hadden bekomen toen ze moeite hadden gedaan om tot vrijen te raken met dat dek-sels mooie brekelijke poppie uit Hoornaar.

Maaïke was begaan met haar neef, die nu al enige jaren in zijn tentje lag te vechten tegen het kwaaië ongerief in zijn lichaam. Zij zat die dag voortdurend bij hem.

— Het moet wel ontaard zwaar vallen om ziek te liggen..... zei Maaïke aangedaan.

— Dat valt wel mee, gaf Gerbrand ten antwoord. — Ziek zijn is niet zo erg..... verloren zijn, dát is erg!.....

— Verloren?

— Ja, voor eeuwig..... Ik ben ommers getekend.

Maaïke's ogen werden groot van angst.

— Gerbrand, waar denk jij aan?

— Nieuwers aan, Maaïke. Ik kan allenig de woorden van de klompenmaker niet vergeten.....

— Bedoel je Pier Breedveld? Van die man gaat een grote roep uit, waar? Ze zeggen, dat hij bekeerd en ingeleid is en.....

— Ja..... en daarom moet ik geloven wat Pier zegt.

Maaïke staarde strak voor zich uit.

— Gerbrand, zei ze tenleste kleurend, — daar moet je niet aan geloven, jonk. Er is ommers genade bij God.....

Er kwamen tranen in haar ogen en Gerbrand zag, dat haar handen beefden.

— We zullen 't er maar niet meer over hebben, Maaïke. Het helpt toch niet. Ik ben krom en daar is niks aan te veranderen... Hij begon schielijk over iets anders te praten en hij deed zijn best, zijn stem opgewekt te laten klinken. Hij sprak over zijn vurig verlangen om een ocarina te bezitten en muziek te maken.

— O, maar zo'n ding krijg je van mij, Gerbrand! Als ik naar de Gorkumse markt ga, zal ik er een kopen. Maar je moet de naam prontjes op een pampiertje schrijven, want dat moeilijke woord is kwalijk te onthouden.

Dat deed hij toen. Bevend van vreugde reikte hij Maaïke het stukje papier aan.

— Nou heb ik wat om aan te denken, zei hij dankbaar. — De dagen duren zo merakels lang als je helegaar geen uitzicht naar ieuwers hebt. Je ligt maar, je ligt en telt de uren, maar het helpt niet, want morgen is het weeral eenzelfde gruwelijke dag. Nou is het ineens allemaal anders geworden, Maaïke. Ik zal dag na dag de scheurkalender bijhouden en de dagen aftellen naar de najaarsmarkt te Gorkum. Dan zie ik jou in m'n gedachten — want als je de ogen sluit, kan je zien wat je denkt, waar? — een ocarina kopen en na een hortje zal ik er op kunnen fluiten. Pier Breedveld zegt wel, dat het een waerelds ijdeltuitig speulding is, maar 't zal toch vast mooi zijn om de weke klanken te horen!

Maaïke knikte.

— Jaat, 't zal mooi klinken, Gerbrand. En ik kan heel niet geloven, dat die muziek waerelds is, zoals de klompenmaker gezegd heeft. Je kan op zo'n ding toch speulen tot eer van..... God?

— Neeë, Maaïke, dát niet. Je had dit liever niet moeten zeggen... Ik ben ommers getekend en kan dus niks doen tot eer van God... En toch verlang ik naar een ocarina. Nou weet ik, een doel te hebben. Ik zal altijd aan jou en aan de ocarina denken en rechtovoort zullen de dagen rap verstrijken, Maaïke!

Gerbrand begon hoopvol de dagen te tellen. Het was hem, of zijn leven eensklaps meer fleur had gekregen. Hij koesterde zich aan zijn verlangen. Maar de dagen gingen in eendere trage regelmaat

voorbij en Gerbrand begon te begrijpen, dat het zwaar valt om te moeten wachten op de vervulling van een wens. De najaarsmarkt was nog niet in zicht. Ach, wreedhard valt hem het wachten, het eindeloos uitzien naar de verwezenlijking van zijn begeerte! De dagen gaan nu nog trager dan anders, ze ~~dijen~~ uit tot eeuwigheden van smachtend wachten. Hoe heeft hij ooit kunnen denken, dat de tijd sneller zou gaan als hij een doel voor ogen had? Dat doel schijnt onbereikbaar, de najaarsmarkt is onbereikbaar. Nog ruim twee maanden, nog meer dan zestig dagen ..... hoeveel tergende minuten zijn dat wel?

Op de najaarsmarkt zal Maaïke een ocarina voor hem kopen. Daarna zal ze weer een dagje op bezoek komen en hem de fluit overhandigen. En ~~dán~~ zal hij spelen, fluiten gelijk een merel fluit! Gerbrand is er zeker van, dat hij regelrecht zal kunnen spelen al wat hij wil. Hij zal het niet eerst behoeven te leren in vele moeilijke herhalingen van een zelfde rij toontjes. Een lijster behoeft immers evenmin het fluiten te leren? Dat zegt hij op een keer ook tot zijn moeder.

— Als ik een muzieking had, zou ik regelrecht kunnen spelen, moeder!

— Moet jij dat dan eerst niet leren, jonkie?

— Heel niet, moeder. Lijsters fluiten zonder overleg precies altijd het mooiste deuntje. En in mijn hart schuilt ook een lijster.....

— Jonk toch, Gerbrand toch! zei vrouw Huysman ontdaan. En toen kon ze 't ineens niet meer uithouden in het tentje, want de woorden van haar jongen trokken een scheur in haar hart. Zij liep weg en dacht: — Mijn jongste is een getekende. En getekenden zijn verlorenen. Hoe kan hij dan een lijster in zijn hart hebben?.....

Die vraag kwelde haar zo, dat ze er tenleste mee naar de klompenmaker ging. Pier Breedveld kende wel de wet, doch geen genade.

— Vrouw Huysman, 't is lee om het te moeten zeggen, maar uit de woorden, die jouw zoon heeft gesproken, blijkt weeral de

macht van de duivel: Gerbrand waant zich nog bekwaam tot het prijzen van God en daaruit zien we, dat hij met geestelijke blindheid geslagen is.....

En Gerbrand wachtte, hij wachtte dagen en weken op de komst van Maaïke met de ocarina. Maar hij wachtte vergeefs, zijn nicht kwam niet, want juist in die dagen kreeg heur moeder een leewater-been en toen moest Maaïke het huishouden bestieren, zodat er geen tijd overbleef om een daagje naar ome Janus en tante Pleuntje te gaan.

Oogschijns knapte Gerbrand aardig op. Eerst mocht hij naast zijn bed in het tentje zitten, nadien moest hij lopen gaan leren. Hij ging voorzichtig door het huis, steunend op een stokje. Hij liep bar krom, zijn heup was scheef gegroeid.

— Waartoe ben ik nog nut? vroeg hij zich dikwijls in een desolate bui af. — Tot boerenwerk ben ik niet meer bekwaam, ik ben een soort wrak, dat door moeder moet worden geholpen.....

Hij vernam, dat twee van zijn vroegere kameraden zouden gaan trouwen. Zo'n geluk was voor hem niet weggelegd. Een krom en zwak eindje mens weet op voorhand, dat een welgeschapen meidje hem voorbijgaat. Toch droomde Gerbrand in deze tijd meermaals over vrouwen en als hij dan wakker werd, stonden er zweetdruppels op zijn voorhoofd.

Over het oordeel van de klompenmaker scheen hij zich hoege-naamd niet meer te bekommeren. Er waren andere dingen, die hem bezighielden.

Soms dacht hij: — Ik ben niet meer bang voor de dood, maar voor het léven..... Het leven had hem niets meer te bieden dan een stokje, waar hij zijn wrak lichaam op kon steunen tijdens zijn voorzichtige wandelingen over het erf van de hofsteê en naar de bongerd, die neven het huis lag. De appels hingen plukrijp aan de bomen en hij voelde zich eenzaam en nutteloos temidden van deze weelde van vrucht.

Neen, het leven had hem niets meer te bieden. Zelfs de ocarina,

waar hij wekenlang naar had liggen hunkeren in opperst verlangen, was niet gekomen. De najaarsmarkt was alweer voorbij, maar nicht Maaïke liet zich niet zien. Wel kwam er zo nu en dan een boodschap, dat tante Huibertje nog altijd last had van het leewater. Geen werk, geen liefde, geen muziek..... voor hem was er niets. Had Pier Breedveld dan toch gelijk? Was hij een veroordeelde, een verlorene? Waren de grote en kleine vreugden hem dáárom niet toebeschikt?

Als hij hierover piekerde, kwam toch weer de angst.

— O God, bad hij dan, — verleen mij toch astamblijft gratie!.....

Maar hij kreeg geen zekerheid hieromtrent.

Wel kwam er op een dag een blij bericht. De ocarina zou komen! Dat schreef zijn nicht in een briefje, dat zijn ouders ongeveer een week voor Kerstmis ontvingen. Maaïke's moeder was het leewater te boven gekomen en kon het werk in huis weer doen. Als ome Janus en tante Pleuntje het goed vonden, zou Maaïke graag de Kerstdagen overkomen. En in een afzonderlijk briefje, voor Gerbrand bestemd, beloofde ze, de ocarina te zullen meebrengen.

Toen Kerstmis aanbrak, lag het lage polderland wit en verlaten onder de grijze winterlucht. 't Was bitterkoud, er woei een scherpe oostenwind over de Alblasserwaard en zelfs de wellen nabij de Donk waren dichtgevroren, hetgeen sinds mensenheugenis niet was gebeurd.

Nicht Maaïke werd door haar vader tegen de avond met de arre-see uit Hoornaar naar ome Janus in Braank gebracht. Hoewel ze dik ingepakt zat en ook nog een koperen waterstoof onder de voeten had, klom ze verkleumd uit de ar.

Door Gerbrand voer een golf van geluk, toen hij zijn nicht over het erf naar de deur zag lopen. Hij had de hele ochtend en middag voor het zijraam gezeten om naar haar uit te kijken en nu trippelde ze dan over de sneeuw. Naar dit ogenblik had hij gehunkerd; met Maaïke zou hij over allerlei dingen kunnen praten, zij had immers geen geloof willen hechten aan het harde oordeel, dat door Pier

Breedveld uitgesproken was. En zij bracht de ocarina meel.....
Bevend van blijdschap gaf hij haar een hand en op dat moment werd het warrelig in zijn hoofd. De wetenschap daverde door hem heen, dat hij smachtte naar liefde en genegenheid, naar een meisje, dat voor erbarmen geschapen is. Deze plotselinge zekerheid deed hem ontstellen. Hij liet Maaïke's hand los, greep haastig zijn stokje en strompelde naar het achterhuis, want hij wilde niet, dat ze zijn tranen zouden zien. Op de deel, waar de koeien tussen de stokken lagen te neuren, liet hij de tranen de vrije loop. Maar hij wist niet krek meer, of hij schrouwde van vreugde of van verdriet.

Die avond zouden vader en moeder naar 't gezelschap gaan. De klompenmaker zou bij Bart den Braven voorgangeren en een koppeltje mensen bepalen bij het Kerstgebeuren.

— We gaan er allegaar heen, behalve Gerbrand, want die is gebonden aan huis, zei Janus Huysman. — We maggen niet nalaten om naar het goeie te gaan horen.....

Zijn twee oudste zoons sputterden tegen, maar vaders woord was harde wet.

— En nicht Maaïke kan ook meegaan, de klompenmaker zal ook heur wel degelijke teerkost weten te geven.

Maaïke schrok op. Zij kleurde en zei:

— En Gerbrand dan? Zal ik maar bij hem blijven? Anders is hij zo bar allenig op Kerstavond, waar?

— Ja, keind, doe jij dat dan maar, zei tante Pleuntje toen..... en Gerbrand was dankbaar voor dit woord van zijn moeder.

Janus Huysman mokte een beetje tegen, maar hij dierf toch niet meer verordineren, dat nicht Maaïke ook zou meegaan. Wel zegde hij tot zijn oudste jonk:

— Maar dan moet jij ook thuisblijven, Job. Want in mijn huis moet alles z'n ordentelijk bestel hebben en het is niet goed, als een neef en een nicht in 't eenzame thuis zitten te koekeloeren. Daar komt zonde van.

— Zo is het krek, gaf Job ten antwoord. Hij was blij, niet naar

het voorhuis van Bart den Braven te hoeven gaan, want als Pier Breedveld preekte, waren er vele uren mee gemoeid.

— Ik zou eigenlijk ook thuis moeten blijven om op te passen, zei zijn broer. Maar vader Janus zag hem bestraffend aan en vroeg hem, of hij dan heel niet verlangend was naar het goeie?

Ongeveer een kwartier na het vertrek van vader en moeder en broer Tinus, zei Job:

— Ik wil nog pasjes naar Mijndert Hakkesteeg, Gerbrand..... Gerbrand knikte dankbaar. — Ga maar gerust, wij reeën het wel. Toen Maaïke en Gerbrand samen waren, haalde het meisje haar sameten reticule te voorschijn. Zij haalde er een ocarina uit. Gerbrand bewonderde aandachtig de felbegeerde, vreemdgevormde fluit.

— Dankie, Maaïke.....

Opnieuw werd het warreilig in zijn brein en het was, of er een nevel voor zijn ogen kwam.

— Dankie, Maaïke..... En ik zou er jou wel een..... zoen voor willen geven.....

Amper had hij 't gezegd, of hij schaamde zich diep. Hij werd vuurrood en wilde een verontschuldiging uitspreken, maar zijn stem begaf het en 't was of zijn keel werd toegenepen door wurgende handen.

Maaïke, die geschrokken was van zijn ogen, waar een moment een vreemd vuur in geglinsterd had, zei:

— Neeë, Gerbrand, dát niet.....

Een verschrikkelijk schuldgevoel overweldigde hem en als een davering ging het door zijn hoofd, dat hij thans was gevallen in een baarlijke uitbrekende zonde, gelijk de klompenmaker dit noemde. Hij stond op, tastte naar zijn stokje, doch vond het niet. Toen wankelde hij weg zónder die steun, weg van Maaïke, naar het achterhuis.

Maar toen hij voor de koeienrij heenschorrelde, verloor zijn gemarteld lichaam het evenwicht. Hij viel, en op 't eigenste ogenblik dacht hij er aan, de stenen ocarina nog in zijn hand te hebben.

Hij smakte voorover op de rode plavuizen, de ocarina gleed uit zijn hand en viel in drie stukken.

Maaike, die hem verschrikt had nagestaard, hoorde hem vallen en snelde toe om hem te helpen.

— Gerbrand, voorzichtig toch, ik zal je steunen!

— Nee! schreeuwde hij, terwijl hij pogingen deed om overeind te komen. — Niemand hoeft me te helpen, want nou weet ik het zéker!.....

— Wat is er, Gerbrand, wat bedoel je? Wat weet je nou zeker?

— Dat ik een getekende ben, een verlorene, schrouwde hij. — God straft mij en de klompenmaker heit gelijk! En nou kan ik niet..... Hij stokte, het werd hem te machtig. Maaike greep hem beet, hielp hem overeind en vroeg met verschrikte stem:

— Wát kan je nou niet, Gerbrand?

— God eren!... Zijn stem sloeg over, het was een rauwe kreet als van een dier in doodsnood.

— Ik wilde met het speulding God eren, gelijk de vogels..... Hij wees met een hopeloos gebaar naar de scherven van de ocarina. Maaike was opeens geen meidje meer, ze groeide in een seconde uit tot een vrouw met grote besluitvaardigheid.

— Kom, zei ze, — kom, Gerbrand, ga mee in huis!

Ze nam haar verhanselde neef bij de arm en hij liet zich willoos meevoeren.

Toen hij op een stoel zat, vroeg ze bezorgd, of hij ergens pijn had.

— Neeë,..... alleen in mijn hart... Ik ben een getekende en voor eeuwig verloren. Een verlorene mag niet God eren..... en daarom moest die ocarina kapot vallen.....

En op dát ijselijke woord zei Maaike:

— Er is toch genade voor zondaren, Gerbrand?

— Maar niet voor mij. Zonder stokje kan ik niet gaan, ik ben een gedrocht.....

— Er is gratie, Gerbrand!

Hij keek verwezen naar het vuur in de haard.

— Voor mij is het sulfervuur, de klompenmaker heeft het gezegd, zei hij toonloos.

— Dat mag je niet zeggen! Het is nou toch ommers Kerstavond? Er is een Keindeke geboren in Bethlehem en daarom maggen we allegaar hopen op gratie.

— Een Keindeke geboren, bouwde hij haar na. — Een Keindeke geboren.....

Eensklaps schreeuwde hij:

— Ai, er is een Keindeke geboren, maar niet voor mij!

— Ja, voor iedereen! Dat zegt de Bijbel duidelijk.

— Maar de klompenmaker zegt.....

— Geloof hem niet, Gerbrand! Wij moeten alleen de Bijbel geloven! Jezus kwam voor zondaren op de wereld.

De stem van Maaïke klonk bezwerend.

— Maar ik.....

— Ik weet al, wat je zeggen wilt, Gerbrand. Maar wij zijn allegaar getekend. Jij en ik en de klompenmaker en iedereen..... En voor de getekenden kwam het Keindeke in Bethlehem!

— Durf jij dat te geloven, Maaïke? vroeg hij.

— Ja, ja!

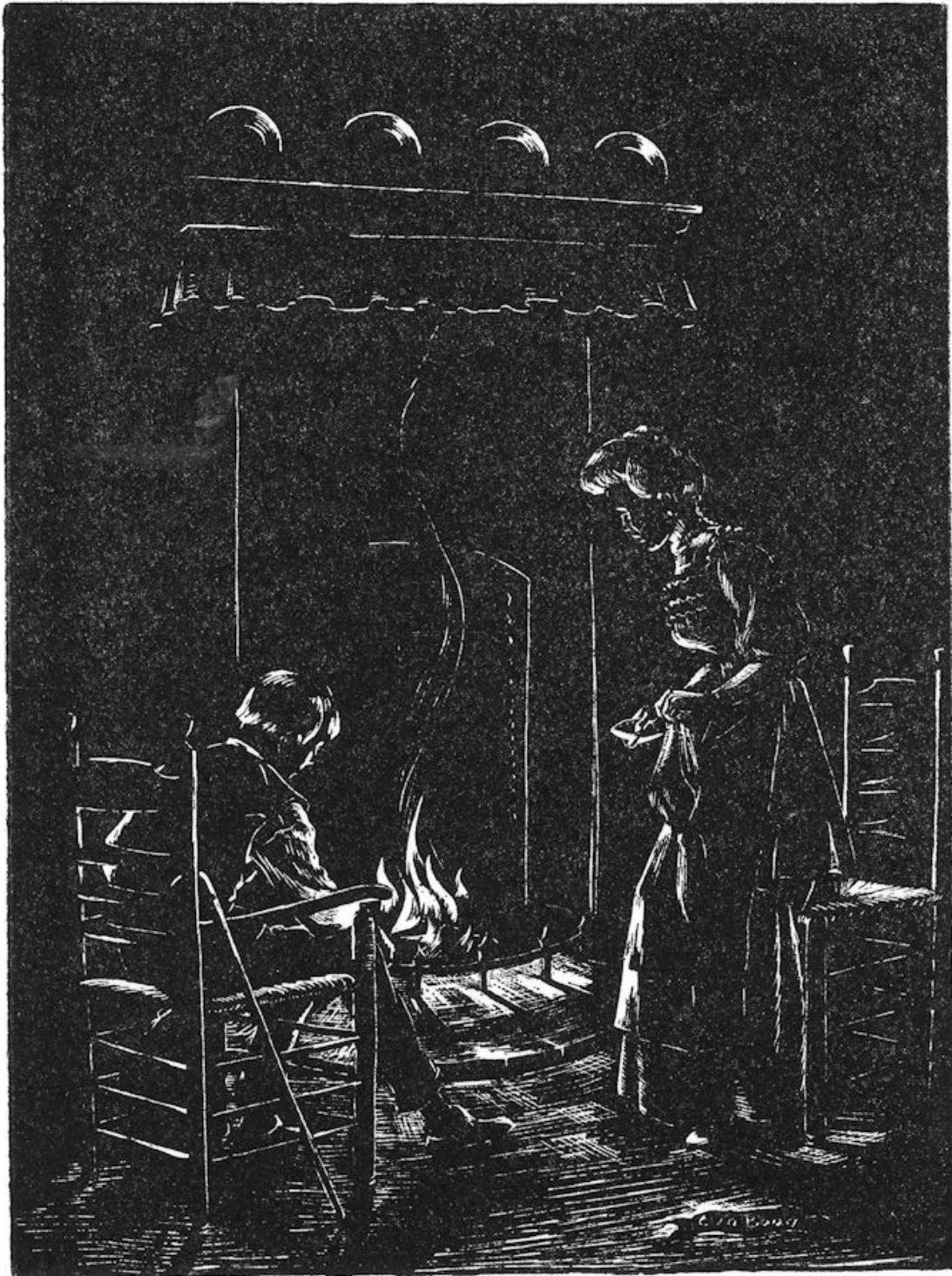
Gerbrand staarde weer een tijdlang in het vuur. Aan zijn verrokken, bleek gezicht was te zien, dat hij in tweestrijd verkeerde. Eindelijk zei hij:

— 't Is al zo ontaard lang geleden, die geboorte van het Keindeke. Maar Pier Breedveld zegt het anders; en Pier leeft en bestaat en vanavond zal hij in 't voorhuis van Bart den Braven ook weer zeggen, dat er geen hoop is voor het gros van de mensen.....

Maaïke dacht na en zocht naar een weerwoord. O, Gerbrand maakte het haar zo moeilijk! Maar ineens was het haar, of het antwoord in haar hart werd geboren, ze had het alleen maar uit te spreken. Terstond zei ze het al:

— 't Christuskeindeke wordt ook vannacht geboren, Gerbrand! Het komt in jouw hart.....

Hij zag haar ongelovig aan.

— In mijn hart? Neeë, in mijn hart niet.....

Opnieuw staaarde hij in het open haardvuur en vervolgde:

— Ik heb te zwaar gezondigd. Vader en moeder zijn rechtschapen mensen, mijn broers ook. Maar ik ben een getekende. In mijn hart huist een zonde, die heeft willen uitbreken naar buiten toe..... En daarom is mijn ocarina in stukken gevallen. God verbiedt mij, Hem eer te brengen door gelijk een vogeltje te fluiten.....

Maaïke greep haar reticule, die ze aan de knop van een stoel had gehangen.

— Voor die gebroken ocarina krijg je een ander, zei ze. — Ze zijn van steen en heel brekelijk en de koopman op de Gorkumse markt zei, dat ik er een páár moest kopen, om niet onthand te zitten. 'k Heb er twee gekocht..... er is dus op gerekend, dat je een ongelukje zou krijgen.....

Nogmaals reikte zij hem zo'n vreemdgevormde fluit toe.

— Hier, pak hem aan, Gerbrand!

Verbaasd keek hij naar het instrument, dat op haar platte hand lag en glansde in het matte licht van de bronolielamp boven de tafel.

Er kwam een vreemde gloed in zijn ogen en hij fluisterde:

— Dit lijkt wel... wel... genade...

— Het Kerstfeest is gans en al genade, Gerbrand!

— Ook voor getekenden?

— Vast en zeker.

— Maar Pier Breedveld...

— Denk maar niet meer aan die klompenmaker. Jezus heeft zelf gezegd, dat hij kwam voor zieken... voor zondaren zogezeid.

Het was Gerbrand Huysman, of het plotseling ruimer werd in zijn hart, of hij van een dwangbuis werd verlost. Hij kon de diepte van Maaïke's woorden nog niet peilen, doch dit kon het meidje zelf evenmin.

Er is dus uitzicht, omdat er een Kerstnacht geweest is, overlegde hij warrig. Daarna nam hij beschroomd de tweede ocarina van haar hand.

— Dankie, Maaïke. En..... als ik dát eens geloven mocht, dat er hoop voor me is.

— Maar dat is er, echt waar! Het staat in de Bijbel, dat zegt onze dominee ook.

— Pier zegt, dat er een wet is.....

— Jaat, maar er is ook genade, Gerbrand. De geboorte van het Keindeke was gans en al genade!

Gerbrand begon te snikken. Zijn kromme, tengere gestalte schokte op en neer. Maaïke legde haar hand op zijn magere schouder.

— Je moet nou niet schrouwen, Gerbrand.

— O, Maaïke, als ik het geloven mocht, dat van die gratie, dan zou ik zo gelukkig zijn!

— Je mág het geloven, vast en zeker! Ja, dan zal je gelukkig zijn, waar, Gerbrand? En dan zal je mooi op het speulding fluiten, hé? Toen 't nog zomer was, heb je ommers gezegd, dat je docht, een lijster in je borst te hebben. Maar iemand die verloren is, heeft geen muziek in zijn hart, Gerbrand. Toe, speul nou eens wat!..... Het was wonderlijk gesteld met Gerbrand Huysman. Er kwam licht in zijn hart, een kerstlicht dat hem doorzinderde vol geluk. Hij kon het niet onder woorden brengen, zijn gedachten vermochten het zelfs niet te omvamen, maar de heerlijke wetenschap was in hem, dat hij op deze Kerstavond had mogen leren, dat er genade is voor een getekende, voor een kromgegroeide jongkerel, die in een uitbrekende zonde en in een hard oordeel van een medemens dreigde te verstikken. Vader en moeder waren rechtschapen, levende recht en slecht naar de geboden; hij daarentegen was een groot zondaar, maar tóch was er genade door het Keindeke in Bethlehem.

— Genade, er is genade, prevelde hij en er kwam een uitdrukking van verrukking op zijn gezicht.

— Speul nou eens wat, herhaalde Maaïke.

Gerbrand bracht de fluit aan zijn lippen, hij zocht met zijn dunne vingers de negen toongaatjes te bereiken en liet toen schuchter en devoot een aantal toontjes horen. Toen wist hij, dat hij het